

УДК 351:378.21

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.1-2.32>**І. М. Хмиров**

кандидат психологічних наук, доцент,
докторант навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ

У статті розроблено та впроваджено механізми державного контролю результатів електронного навчання. Зокрема, визначено ключові аспекти опису результатів електронного навчання: показники, що характеризують результати електронного навчання, повинні бути кількісними та різноманітними; тенденції показників за 3–5 циклів навчання, причому бажано показати значення після завершення циклу; порівняння фактичних показників електронного навчання з цільовими і плановими (результативність); порівняння із середньогалузевими показниками електронного навчання, досягненнями лідерів, конкурентів або кращих представників відповідних ринків; докази «невипадковості» результатів. Виокремлено базові критерії результативності під час написання звіту та оцінки результатів електронного навчання: результати; можливості; розгортання; оцінку і перегляд; вимірювання, вивчення і поліпшення. Зокрема, підкреслено, що критерій «результати» вимірює досконалість і рівень досягнень освітньої програми щодо всіх зацікавлених сторін, а також результативність і ефективність діяльності. При цьому досягнення співвідносяться з очікуваннями зацікавлених сторін, цілями самої програми та зовнішніми порівняннями. Загалом, результати характеризуються якістю та межами охоплення. Показано, що критерій «розгортання» оцінює реалізацію підходу на практиці. При цьому розгортання підходів планомірно і системно служить реалізації цілей програми електронного навчання та безпосередньо навчального плану на всіх рівнях організації. Показано, що критерій «оцінка і перегляд» містить оцінку того, як виконуються моніторинг і вимірювання підходу, як організація використовує вивчення способів реалізації підходу та результати цієї діяльності для аналізу, виявлення пріоритетів, планування і поліпшення підходу. Виявлено підходи, що дають змогу визначити ступінь обґрунтованості контролю результатів електронного навчання. Зазначено, що ці підходи повинні бути: спрямовані на аспекти діяльності, що розглядаються у межах цього складника критерію ефективності електронного навчання; ясно обґрунтовані, наприклад, як для нього сформульовані цілі і способи їх досягнення; орієнтовані на потреби відповідних зацікавлених сторін і наскільки очікувані його результати, а також добре визначені процеси для досягнення цих результатів.

Ключові слова: механізми державного контролю, електронне навчання, критерії результативності, ступінь обґрунтованості, результати контролю.

Постановка проблеми. У сучасному світі технології електронного навчання набувають все більш масштабного розвитку. Зокрема, яскравим прикладом цьому є активне розповсюдження дистанційного навчання у вищих навчальних закладах світу, зокрема, України. Все вищезазначене обумовлює актуальність і необхідність проведення поточного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку електронного навчання на просторах сучасного світу активно досліджується багатьма авторами, зокрема, такими, як: Р. Гуревич [1], М. Кадемія [2], А. Пивень [3] та ін.

Слід при цьому зазначити, що, незважаючи на таку велику кількість подібних наукових і практичних праць, питання державного контролю результатів електронного навчання все ще залишаються недостатньо вивченими.

Мета статті – розробити та впровадити механізми державного контролю результатів електронного навчання.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- визначити ключові аспекти опису результатів електронного навчання;
- виокремити базові критерії результативності під час написання звіту та оцінки результатів електронного навчання;
- виявити підходи, що дають змогу визначити ступінь обґрунтованості контролю результатів електронного навчання.

Виклад основного матеріалу. Опис результатів електронного навчання має включати такі аспекти:

- показники, що характеризують результати електронного навчання, повинні бути кількісними і різноманітними;
- тенденції показників за 3–5 циклів навчання, причому бажано показати значення після завершення циклу;
- порівняння фактичних показників електронного навчання з цільовими і плановими (результативність);
- порівняння із середньогалузевими показниками електронного навчання, досягненнями лідерів, конкурентів або кращих представників відповідних ринків;
- докази «невипадковості» результатів [2; 3].

Зокрема, критерій «результати» пропонується навести через докладний опис чотирьох ключових результатів у сфері, що досліджується, та описати інші результати через тенденції, цілі, порівняння і підхід, за допомогою якого було досягнуто відповідний результат.

Наприклад, під час опису «результатів» не слід брати до уваги:

- дані, що не входять у сферу оцінки;
- показники, не пов'язані з цілями програми і навчальним планом;
- показники, що свідомо не пов'язані з функціонуванням програми електронного навчання за відповідний період [1; 4].

Під час написання звіту та оцінки результатів електронного навчання необхідно враховувати такі критерії, перераховані нижче.

1. Критерій «Результати». Результати вимірюють досконалість і рівень досягнень освітньої програми щодо всіх зацікавлених

сторін, а також результативність і ефективність діяльності. Досягнення співвідносяться з очікуваннями зацікавлених сторін, цілями самої програми і зовнішніми порівняннями. Результати характеризуються якістю і межами охоплення.

Кожна з характеристик «тенденції», «цілі», «порівняння» і «причини» служить для оцінки якості представлених результатів.

Зокрема, «тенденції» характеризують динаміку даних у часі та належать до різних параметрів, що використовуються для оцінки результатів електронного навчання.

«Цілі» – це ті показники, які встановлює організація до програми електронного навчання. З кожної групи представлених результатів повинні бути встановлені цільові значення, які, у свою чергу, демонструють деякі тенденції в часі.

Інформація, представлена в умовах результатів, повинна обґрунтовувати цільові значення для того, щоб можна було зробити висновок про те, чи є цілі мотивуючими. Ця інформація повинна давати можливість зв'язати результати з підходами, що застосовуються. Сприятливі порівняння із цільовими значеннями означають, що освітня програма, що підлягає оцінці, переважно досягає поставлених цілей і перевищує їх.

«Порівняння» – цей критерій належить до порівнянь з іншими програмами електронного навчання – середніми по галузі, кращими у своєму класі і тому подібне. Зокрема, «кращі в класі» означає, що представлені результати у своєму роді кращі серед усіх програм електронного навчання, включно з традиційними. Якщо остання є першим гравцем на національному полі, то програми, з якими проводиться порівняння, повинні бути також першими гравцями на своїх полях. Якщо програма, яка підлягає оцінюванню, є світовим лідером, то поле для пошуку кращого у своєму класі має бути розширено.

«Причини» говорять про те, наскільки наведені результати стали наслідком застосування відповідних підходів. Зв'язок результатів із підходами дає можливість оцінити обумовленість результатів використанням відповідних можливостей.

Межі охоплення належать до того, на що саме поширюються наведені результати. Межі охоплення оцінюють ступінь, з яким представлено результати. При цьому результати повинні бути сегментовані, наприклад, за групами споживачів, категоріями персоналу і повинні належати до всіх необхідних процесів із забезпечення програми. Крім того, тут враховується те, наскільки результати відповідають критерію, що оцінюється. Оцінюючи результати за цим елементом, необхідно розглядати освітню програму загалом. Відповідно, повинні проглядатися зв'язки між результатами і підходами, описаними в межах критеріїв «можливості». Це впливає на оцінку за елементом «Межа охоплення» [2; 4].

2. Критерій «Можливості». «Можливості» характеризуються підходом, розгортанням, оцінкою і переглядом.

Зокрема, «підхід» включає постановку цілей і напрямів за кожним складником критерію, а також визначення та розроблення найбільш ефективного способу досягнення цих цілей. Терміни «обґрунтованість» й «інтегрованість» належать до досконалості уявлення цього підходу.

Що стосується «обґрунтованості», то в цьому випадку оцінюється те, в якому ступені підхід:

- спрямований на аспекти діяльності, що розглядаються в межах цього складника критерію ефективності електронного навчання;

- ясно обґрунтований, наприклад, як для нього сформульовані цілі і спосіб їх досягнення;

- орієнтований на потреби відповідних зацікавлених сторін і наскільки очікувані його результати, а також добре визначені процеси для досягнення цих результатів.

Щодо «інтегрованості», то слід зазначити, що в межах цього показника оцінюється ступінь підтримки підходом цілей програми електронного навчання і безпосередньо навчального плану, а також зв'язок його з іншими підходами [2; 3].

3. «Розгортання» – оцінює реалізацію підходу на практиці. Розгортання підходів планомірно і системно служить реалізації цілей програми електронного навчання та безпосередньо навчального плану на всіх рівнях організації.

Розгортання характеризують «системність» і «проникнення». Зокрема, «системність» включає те, наскільки структурованим чином реалізується підхід. «Впровадження» оцінює те, наскільки підхід розгорнуто (на визначених рівнях і в межах процесів організації програми електронного навчання).

4. «Оцінка і перегляд» містить оцінку того, як виконуються моніторинг і вимірювання підходу, як організація використовує вивчення способів реалізації підходу та результати цієї діяльності для аналізу, виявлення пріоритетів, планування і поліпшення підходу.

5. «Вимірювання», «вивчення» і «поліпшення» належать до якості оцінки та перегляду описаного підходу.

Наприклад, «вимірювання» оцінює регулярність вимірювання показників, що характеризують підхід, його розгортання і результативність. Результати впровадження підходу зазвичай наводяться у відповідній частині звіту, що належить до результатів [3; 4].

«Вивчення» дає змогу оцінити діяльність з електронного навчання (бенчмаркетинг, аудити тощо), яка робиться для виявлення та поширення кращої практики і поліпшення можливостей електронного навчання.

Що стосується «поліпшення», то основними виходами оцінки та перегляду ефективності електронного навчання є поліпшення, проведені для посилення можливостей і ліквідації виявлених вузьких місць. Тут оцінюється те, наскільки результати вимірювання, вивчення і інформація, отримана з різних творчих видів діяльності, аналізуються і використовуються для проведення покращень. По можливості поліпшення повинні включати інновації.

Загалом, для оцінки звіту щодо ефективності електронного навчання на базі моделі за вищевикладеними критеріями слід використовувати матрицю, яка має структуру елементів і ознак, наведених у табличному форматі для застосування вищевивченої логіки під час підрахунку балів програми.

Висновки і пропозиції. Як результат проведеного дослідження нижче наведено основні висновки роботи.

1. Визначено ключові аспекти опису результатів електронного навчання: показники, що характеризують результати електронного навчання, повинні бути кількісними і різноманітними; тенденції показників за 3–5 циклів навчання, причому бажано показати значення після завершення циклу; порівняння фактичних показників електронного навчання з цільовими і плановими (результативність); порівняння із середньогалузевими показниками електронного навчання, досягненнями лідерів, конкурентів або кращих представників відповідних ринків; докази «невипадковості» результатів.

2. Виокремлено базові критерії результативності під час написання звіту та оцінки результатів електронного навчання: результати; можливості; розгортання; оцінка і перегляд; вимірювання, вивчення і поліпшення. Зокрема, підкреслено, що результати вимірюють досконалість і рівень досягнень освітньої програми щодо всіх зацікавлених сторін, а також результативність і ефективність діяльності. Досягнення співвідносяться з очікуваннями зацікавлених сторін, цілями самої програми і зовніш-

німи порівняннями. Результати характеризуються якістю і межами охоплення.

3. Виявлено підходи, що дають змогу визначити ступінь обґрунтованості контролю результатів електронного навчання. Зазначено, що ці підходи повинні бути: спрямовані на аспекти діяльності, що розглядаються в межах цього складника критерію ефективності електронного навчання; ясно обґрунтовані, наприклад, як для нього сформульовано цілі та спосіб їх досягнення; орієнтовані на потреби відповідних зацікавлених сторін і наскільки очікувані його результати, а також добре визначені процеси для досягнення цих результатів.

Список використаної літератури:

1. Гуревич Р.С. Інтерактивні технології навчання у вищому педагогічному навчальному закладі. Вінниця, 2013. 309 с.
2. Кадемія М.Ю. Інформаційне освітнє середовище сучасного навчального закладу. Львів, 2009. 186 с.
3. Пивень А.Г. Иностранный опыт использования дистанционного образования в Интернет. Сумы, 2004. 38 с.
4. Чошанов М.А. Гибкая технология проблемно-модульного обучения. Москва, 2012. 158 с.

Khmyrov I. Mechanisms of state control of e-learning results

The article explores the role and importance of public administration of e-learning in modern conditions. In particular, the mechanisms of state control of e-learning results are developed and implemented in the article. In particular, the following key aspects of description of e-learning results are identified: the indicators of e-learning results should be quantitative and varied; the trends in indicators should be over 3–5 training cycles, and it is desirable to show the value at the end of the cycle; there should be comparisons of actual e-learning performance with target ones and target comparisons with industry-specific e-learning performance, achievements of leaders, competitors or best representatives of relevant markets; proofs of "nonrandomness" of results. The following basic performance criteria for writing the report and evaluating the results of e-learning are identified: results; opportunities; expansions; assessment and revision; measurement, study and improvement. In particular, it is noted that the "results" criterion measures the excellence and level of achievement of the educational programme vis-à-vis all stakeholders, as well as the efficiency and effectiveness of the activities. At the same time, achievements relate to stakeholder expectations, objectives of the programme itself and external comparisons. Overall, the results are characterized by quality and scope. The "deployment" criterion is shown to evaluate the implementation of the approach in practice. At the same time, the deployment of approaches systematically and serves the goals of the e-learning program and the curriculum itself at all levels of the organization. The evaluation and revision criterion is shown to include an assessment of how the monitoring and measurement of the approach is carried out, how the organization uses the study of how the approach is implemented and the results of these activities to analyze, identify priorities, plan and improve the approach. The approaches to determine the validity of e-learning monitoring are identified. It is noted that these approaches should: focus on aspects of activity, be considered within the framework of this component of the criterion of effectiveness of e-learning; be clearly justified, for example, how the objectives and the manner in which they are achieved are formulated for it; be needs-based stakeholders and expected outcomes, and be like well-defined processes to achieve these outcomes.

Key words: state control mechanisms, e-learning, performance criteria, validity degree, results of control.